

ječi *scientia=znanošt* uči se o fenomenu vjere, a to je religija (ili to su religije). Subjekt koji je poučavan poučava se tako da ne mora (ali može, naravno, ako hoće) vjeru vjerski očitovati, nego stječe prijeko potrebna znanja koja su sastavni dio opće kulture (naobrazbe) i uvjeta za shvaćanje i razumijevanje određenog dijela gradiva u književnosti, jeziku, povijesti, likovnoj i glazbenoj kulturi i dr., što je dosad upravo bio velik manjak u nas u školskom sustavu.

Naziv *religiozna kultura* nije pogodan zato što se pod njim razumijeva, ili može razumijevati, latinska riječ *experientio fidei=iskustvo vjere*, doživljaj vjere, vjersko življenje, življenje religije, te potiče pobožnost, bogobožnost i bogodštovlje. A to bi bilo suprotno onom protiv čega su se borili ne samo Crkva nego i slobodoljubivi djelatnici, tj. protiv marksističke (ili točnije kazano - ateističke) ideologizacije. Jer, u pluralističkom društvu, državi, treba svima osigurati slobodu življenja i življenja prema svojem svjetonazoru, pa je stoga važno uskladiti naziv školskog predmeta, a još više sadržaje koji će se u njem proučavati te osposobiti ljude koji će izlagati gradivo *vjerujućima* i *nevjerujućima*.

Naziv *vjerska kultura* isključio sam zato što pridjevi *religijski* i *vjerski* nisu istoznačnice nego sličnoznačnice. Vjerski u hrvatskom jeziku znači koji se odnosi na vjeru, a kako je riječ *vjera* višeznačna (*fides, religio, confessio*), ona je terminološki manje prikladna od posuđenice *religija*, koja u nas znači samo vjeru u značenju vjeroispovijesti. To onda vrijedi i za pridjevsku izvedenicu *religijski*. Pridjev *vjerski* u jezičnoj svijesti naših ljudi asocira i na život po vjeri, na vjersko osvjedočenje, na vjeronauk, pa je stoga manje prikladna da bude u nazivu školskog predmeta za koji se zauzimamo. Dakle, i jezično i sadržajno najprihvatljiviji je naziv - *religijska kultura* (u značenju *kultura religijā*).

O NEKIM MEDICINSKIM NAZIVIMA

(OCITOCIN, KONTRAKONCEPCIJA, UTERINI ULOŽAK I INTRAUTERINO SREDSTVO, EKTOPIČNA TRUDNOĆA)

Mile Stamenković, Vesna Giaconi, Dunja Korica

Kako je znanje o izvornim nazivima sve slabije, u medicinsko nazivlje sve više ulaze neispravni izrazi koji se postupno udomaćuju i postaju - »ispravni«. Stoga se o

1. Loknar, V.: *Teme iz medicinskog nazivlja*. Jumena, Zagreb, 1988.
2. Loknar, V.: *Bilješke iz medicinskog nazivlja (8)*. Liječ. vj., 101: 304, 1979.
3. Loknar, V.: *Bilješke iz medicinskog nazivlja (1)*. Liječ. vj., 98: 208, 1976.
4. Rosenzweig, E.: *Operacije carskog reza na mrtvoj ženi zabilježene u zagrebačkim župama XVIII stoljeća*. Liječ. vj., 100: 207-212, 1978.
5. Stamenković, M., Giaconi, V., Korica, D.: *Bart(h)olinusove i Bartolinove žlijezde*. Medicina, 24: 161, 1988.
6. Stamenković, M.: *Višestruka i multipla trudnoća?* Liječ. vj., 111 (6-7): 237-238, 1989.
7. Stamenković, M., Giaconi, V., Korica, D.: *Ekstirpacija, Douglasov prostor*. Jugosl. ginekol. perinatol., 29 (3-4): 149-151, 1989.

uvriježenom neispravnom medicinskom nazivlju i piše sve više (v. literaturu 1-7). Podsjetit ćemo se na još nekoliko takvih primjera.

Naziv *nonapeptida oksitocina* izvodi se od grč. naziva (brzi porodaj), a ne od kisika (oxygenium). Kako bi se izbjegla zabuna s predmetkom *oksi-* Karlson predlaže naziv *ocitocin* kojim se i koristi u svom udžbeniku iz biokemije (8). I mi smatramo da onaj izraz koji nedvosmisleno označava jedan pojam (*ocitocin*) ima prednost pred onim koji može dovesti u nedoumicu (*oksitocin*).

U lat. jeziku začecje je označeno izrazom *conceptio*, složenice od *cum* i *coeptare*, a sprečavanje začecja izrazom *contraconceptio* (*contra+cum+coeptare*), odnosno pridjevom *contraconceptivus*. Prema tome, sprečavanje začecja označava *kontrakoncepcija*. U odnosu na naše uvriježene izraze *kontracepcija*, *kontracepcijski* . . . i engl. *contraception*, *contraceptive* . . . (9), Francuzi rabe svakako ispravniji izraz - *anticonceptionnel* (10, 11). Međutim, ni udomačen izraz *kontracepcija* nije pogrešan zbog pojave tzv. haplogologije (ispadanje slogova), premda je to rijetka pojava (20), tako da neki smatraju da nije književna (12).

IUD je akronim engleske sintagme »intrauterine device«, što se često prevodi kao »intrauterini (kontracepcijski) uložak« (13, 14, 15). Naime, *device* engl. znači naprava, sprava, uređaj, sredstvo . . . (9). Kako *uložak* ili *umetak* označava »napravu koja se ulaže ili umeće«, u sintagmi »intrauterini uložak« predmetak *intra-* je suvišan; dakle, ispravna je sintagma »maternični ili uterini uložak (umetak)« (3, 14, 15, 16, 17). Ako se želi naglasiti kontrakoncepcijsko djelovanje IUD (može služiti i za sprečavanje ponovnog sraštenja materijata nakon terapijskog kidanja endouterinih sinohija) (17), to označava sintagma »maternični kontrakoncepcijski uložak (*umetak*)«. Ako se pak engl. riječ *device* prevede kao sredstvo ili naprava (ne uključuje i značenje ulaganja, umetanja), predmetak *intra-* se ne može odbaciti pa je ispravna sintagma »intrauterino kontra(kon)cepcijsko sredstvo (naprava)«.

Razlika između sintagmi »izvanmaternična trudnoća« i »maternična trudnoća« u sijelu je začecja koje je u maternici ili izvan nje, a između sintagmi »eutopična trudnoća« i »ektopična trudnoća« da li je začecje u »triangularnom dijelu maternice« kojemu kutove čine unutarnje ušće cerviksa i tubarni uglovi ili je izvan njega (18). Kako to na-

8. Karlson, P.: *Biokemija*, 6. izd. Školska knjiga, Zagreb, 1988, 305.
9. Filipović, R. i sur.: *Englesko hrvatskosrpski rječnik*. 5. izd. Zora, Zagreb, 1970, 260.
10. Kostić, A. D.: *Višejezični medicinski rječnik (Lexicon medicum polyglottum)*, 3. izd. Institut za stručno usavršavanje i specijalizaciju zdravstvenih radnika, Beograd, 1976.
11. Putanec, V.: *Francusko-hrvatski ili srpski rječnik*. 4. izd. Školska knjiga, Zagreb, 1987, 46.
12. Barić, E., Lončarić, M., Malić, D., Pavešić, S., Peti, M., Zečević, V., Znika, M.: *Priručna gramatika hrvatskoga književnog jezika*. Školska knjiga, Zagreb, 1979, 479.
13. Kožuh-Novak, M., Andolšek-Jeras, L.: *Trajanje kontracepcijske zaštite intrauterinim ulošcima s dodatkom bakra*. Jugosl ginekol perinatol. 27(1-2): 3-5, 1987.
14. Srketić, M., Kos, M., Ladavac, J.: *Ovarijska trudnoća s kontralateralnim žutim tijelom i intrauterinim uloškom*. Jugosl ginekol perinatol. 28 (5-6): 148-149, 1988.
15. Jovičević, V.: *Primena kontracepcijskog uloška »Intragal« prilikom prekida trudnoće*. Jugosl ginekol perinatol. 29 (1-2): 29-31, 1989.
16. Pavlić, Z., Radaković, B., Džanić, Dž.: *Aktinomikoza adneksa uz kontracepcijski uterini uložak*. Jugosl ginekol perinatol. 27 (5-6): 151-152, 1987.
17. Drobnyak, P.: *Uterine amenoreje*. U: Grgurević M., Pavlić Z., Grizelj, V. (ur): *Ginekologija*, 3. izd. Jumena, Zagreb, 1987, 78-90.
18. Oreščanin, M., Buković, D.: *Graviditas abdominalis loco omenti maioris*. Jugosl ginekol perinatol. 25 (3-4): 92, 1985.

zivlje nije nastalo prema jednakim kriterijima, ono se i ne može poistovjećivati (19). Prema tome, ektopična trudnoća ne označava isto što i izvanmaternična trudnoća. Naime, kod začeća u »triangularnom dijelu maternice« trudnoća je eutopična i sa sijenom unutar uterusa, dok je npr. ovarijski graviditet i ektopičan i izvanmaterničan. Međutim, kod začeća u cervikalnom kanalu ili u intersticijskom dijelu jajovoda trudnoća je ektopična, ali de facto nije izvanmaternična.

Dakle, iako je sintagma »izvanmaternična trudnoća« vrlo slikovita, pojam »ektopične trudnoće« mnogo preciznije razgraničava fiziološko mjesto začeća od patološkog, pa je prema tome i pravilniji (19).

Sažetak

Mile Stamenković, Klinika za ginekologiju i porodništvo Kliničkog bolničkog centra Rijeka
Vesna Giaconi i Dunja Korica, Centar usmjerenog obrazovanja za kadrove u zdravstvu
»Mirko Lenac« Rijeka

UDK 801.3:001.4:808.62, izvorni znanstveni članak, primljen 22. prosinca 1989.
prihvaćen za tisak 11. siječnja 1990.

In this article discussion of terms *ocitocin* and *oksitocin*, *kontracepcija* and *kontrakoncepcija*, *uterini uložak* and *intrauterino sredstvo*, *ektopična trudnoća* and *izvanmaternična trudnoća* in croatian medical terminology has been presented.

-
19. Grljušić, V., Biljan, M.: *Začeće izvan maternice (Graviditas extrauterina)*. U: Kurjak, A. i sur.: *Ginekologija i perinatologija*. Naprijed, Zagreb, 1989, 503-509.
 20. Simeon, R.: *Enciklopedijski rječnik lingvističkih naziva*, Zagreb, 1969, s. v. haplogologija.